

Gazelin Dilinden Leylâ ve Mecnûn Mesnevisi

Yazar
İsa Işık

Kapak Görseli
Fuzûlî- Leylâ vü Mecnûn (Yazma Eser Minyatürü)

ISBN: 978-605-2233-29-0

1. Baskı
Aralık, 2018 / Ankara
500 Adet

 Grafiker®
Yayınları
Yayın No: 295
Web: grafikeryayin.com

**Kapak, Sayfa Tasarımı,
Baskı ve Cilt**

 Grafiker®
Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
1. Cadde 1396. Sokak No: 6
06520 (Oğuzlar Mahallesi)
Balgat-ANKARA
Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx
Faks : 0 312. 284 37 27
E-mail : grafik@grafiker.com.tr
Web : grafik.com.tr

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	5
GİRİŞ.....	9

BİRİNCİ BÖLÜM

LEYLÂ VE MECNÛN MESNEVİSİNE DAİR

1.1. Leylâ ve Mecnûn Hikâyesinin Kaynağı.....	13
1.2. Kays ve Leylâ'ya Dair.....	14
1.2.1. Kays (Mecnûn).....	14
1.2.2. Leylâ.....	16
1.3. Leylâ ve Mecnûn'un Yayılma Sahası.....	17
1.3.1. Arap Edebiyatında Leylâ ve Mecnûn.....	20
1.3.2. Fars Edebiyatında Leylâ ve Mecnûn.....	22
1.3.3. Türk Edebiyatında Leylâ ve Mecnûn.....	24
1.4. Fuzûlî'nin Leylâ ile Mecnûn Mesnevisi ve Muhtevasına Dair Tespitler.....	28
1.5. Leylâ ve Mecnûn Mesnevisindeki Gazellere Dair.....	30

İKİNCİ BÖLÜM

GAZELİN DİLİNDEN LEYLÂ VE MECNÛN MESNEVİSİ

2.1. Leylâ'nın Yalnızlığı ve Hicran Gazeli.....	47
2.2. Mecnûn'un Vuslat Günlerini Yâdı ve Hicrândan Şikâyeti.....	57
2.3. Mecnûn'un Babasına Arz-ı Hâli.....	64
2.4. Aşkın Âfet-i Can Olduğuna Dair Bir Nasihatname yahut Gazel.....	74
2.5. Mecnûn'da Aşkın Hâllerine Dair.....	80

2.6.	Ka'be'de Bela İsteyen Mecnûn'un Dua/ Beddua Hâli ve Meramı.....	87
2.7.	Leylâ'da Aşkın Hâlleri.....	95
2.8.	Âlemin Vefâsızlığına ve Mecnûn'un Bahtsızlığına Dair Bir Gazel.....	102
2.9.	Mecnûn'u Gören Leylâ'nın Ahvali.....	110
2.10.	Aşkın Mecnûn'a Tesirine Dair.....	116
2.11.	Leylâ'nın Felekten Şikâyeti.....	123
2.12.	Mecnûn'un Leylâ'ya Sitemi, Tenkidi ve Aşk Yolunda İstikametin Nasıllığına Dair Bir Murabba.....	129
2.13.	Leylâ'nın Ahvâli ve Mecnûn'a Sitemine Dair Bir Murabba.....	135
2.14.	Mektuplaşma ve Leylâ'nın Hicranına Dair Bir Gazel.....	145
4	2.15. Aşkın ve Âşıklığın Doruk Noktası: Canı Canana Vermek.....	149
2.16.	Mecnûn'un Hâl-i Perişânı, Aşk Hâlleri ve Çıkış Yolları.....	158
2.17.	Leylâ Köşesinden: Hicran Acısı, Sabır Meyvesi.....	166
2.18.	Mecnûn'un Aşk Sarhoşluğu ve Cezbe Hâli.....	171
2.19.	Mecnûn'un İstiğnası, Leylâ'nın Sitemi.....	177
2.20.	Kays'tan Mecnûn'a, Maddeden Manaya, Leylâ'dan Mevlâ'ya.....	182
2.21.	Mecazi ve Hakiki Aşka Dair.....	191
2.22.	Mecnûn'un Bilgeligi yahut Ârifliği.....	198
2.23.	Dünyanın Fenası, Ahiretin Bekası.....	204
2.24.	Mecnûn'un Fena yahut Ölüm Arzusu.....	212
SONUÇ		219
METİNLER		223
KAYNAKLAR		277

ÖN SÖZ

Gazel bildirir şâirin kudretin
Gazel artırır nâzımın şöhetin
Fuzûlî

Leylâ ve Mecnûn hikâyesi Şark edebiyatının en çok ilgi gören konularından biridir. Hikâyenin kökeni Arap edebiyatına dayansa da hikâyeye geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Özellikle Fars, Türk ve Urdu edebiyatlarında birçok şair tarafından kaleme alınan hikâyeye, Batı edebiyatını da etkilemiştir. Leylâ ve Mecnûn hikâyesinin Türk edebiyatına girişi Fars edebiyatı kanalıyla olmuştur. Mesnevi şeklinde ilk defa Genceli Nizamî tarafından kaleme alınan bu konu zamanla birçok Türk şairin dikkatini çekmiştir. Bu şairler içerisinde yazılan en güzel Leylâ ve Mecnûn mesnevisi Fuzûlî'ye aittir. Aynı konu Fuzûlî'den önce ve sonra birçok şair tarafından kaleme alınsa da bunların hepsi Fuzûlî'nin gölgesinde kalmıştır. Fuzûlî'nin başarısında onun teknik hususiyetlerdeki başarısı etkileyici olmuştur. Fakat Fuzûlî'nin asıl başarısı lirizminden gelir. O, Leylâ ve Mecnûn mesnevisini yazarken Leylâ ve Mecnûn'un duygularını başarılı bir şekilde dile getirmiştir. Onun samimiyeti, içtenliği ve duygu yüklü anlatımı başarısının temel anahtarlarındanıdır.

Fuzûlî mesnevisini kaleme alırken düz bir tahkiye üslubunu benimsememiş, farklı nazım şekillerinden de istifade etmiştir. Ancak mesnevide en çok dikkat çeken nazım biçimi gazellerdir. Zira şairin mesnevisinde dile getirdiği gazeller onun en önemli ve estetik şiirleridir. Gazeller hikâyeye anlatımındaki tek düzeliği kırarak mesnevinin başarılı olmasında etkili olmuştur.

“*Gazelin Dilinden Leylâ ve Mecnûn Mesnevisi*” adı verilen bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm “Leylâ ve Mecnûn Mesnevisine Dair” başlığını taşır. Bu bölümde Leylâ ve Mecnûn hikâyesinin kaynağı, Leylâ ve Mecnûn’a dair bilgiler, hikâyenin tarihi gelişimi, hikâyenin yayılma sahası, eserin muhtevasıyla ilgili tespitler, Fuzûlî’nin eserinde geçen gazel ve murabbaların muhteva ve şekil özelliklerine dair bilgiler nazarlara sunulmuştur. Bu çalışmanın ikinci bölümü “*Gazelin Dilinden Leylâ ve Mecnûn Mesnevisi*” başlığını taşır. Bu bölümde mesnevi içerisinde bulunan gazeller hikâyenin olay örgüsü de dikkate alınarak beyit beyit incelenmiş ve yapılan incelemeler sonucunda Leylâ ve Mecnûn mesnevisinde gazellerin işlevi hakkında tespitlerde bulunulmuş ve hikâyenin başarısında gazellerin fonksiyonu tartışılmıştır. Buna göre gazellerin, mesnevi içinde hem teknik hem estetik özellikleri bakımından önemli bir işleve sahip olduklarını söylemek mümkündür. Fuzûlî düşüncelerini geliştirmek için gazellerden istifade ettiği gibi, çoğu zaman kahramanlarını iletişimde tutmak için gazellerden yararlanmıştı. Netice itibarıyla, mesnevi içindeki birçok muammanın gazel anahtarıyla açıldığı söylenebilir. Leylâ ve Mecnûn mesnevisinde gazeller dışında iki de murabba vardır ki hikâye içinde gazellere benzer bir işleve sahip olduğundan bunlar da incelemeye tabi tutulmuştur. Gazeller/murabbalar incelenirken okuyucuya kolaylık sağlaması açısından bazı kelimelerin anlamları dipnotla gösterilmiştir. Çalışmanın sonunda incelenen gazeller/murabbalar hem Latin harfleriyle hem de Osmanlı harfleriyle verilmiştir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında fikirlerinden istifade ettiğim Dr. Öğr. Üyesi İhsan Şehitoğlu’na ve Dr. Hulusi Eren’e; ayrıca beni yazma konusunda cesaretlendiren arkadaşlarım Seyfettin Demir’e ve Dr. Öğr. Üyesi Servet

Şengül'e teşekkürü bir borç bilirim. Bana eğitim hayatım boyunca her türlü desteği veren sevgili babam Süleyman Işık ve annem Dilber Işık başta olmak üzere bütün aileme en derin şükranlarımı sunarım. Ayrıca çalışmalarım esnasında desteğini benden esirgemeyen ve beni çalışmalarım noktasında cesaretlendiren eşim Fatıma Şeyda Işık ve biricik kızım Rahel Işık'a teşekkür ederim.

Dr. İsa IŞIK